

CYNGOR SIR YNYS MÔN		
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
Dyddiad	21 Medi 2023	
Pwnc	'Materion/Risgiau' sydd angen sylw	
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Adnoddau / Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru	
Awduron yr Adroddiad	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru	Nanette Williams Prif Archwilydd NanetteWilliams@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm am Adrodd		
<p>Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn rhoi'r cyfrifoldeb iddo fonitro'r gwaith o weithredu gweithredoedd y cytunwyd arnynt. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi diweddariad ar statws a manylion y risgiau sydd angen sylw a godwyd gan Archwilio Mewnol.</p>		

1. CYFLWYNIAD

- 1.1. Mae Archwilio Mewnol, ar ran y Cyngor, yn monitro materion a risgiau a nodwyd yn ystod gwaith archwilio trwy ei system dracio, 4 action.
- 1.2. Mae dangosfwrdd yn rhoi cipolwg amser real o berfformiad cyfredol wrth fynd i'r afael â gweithredoedd sydd angen sylw ac mae'n caniatáu i'r wybodaeth hon gael ei thracio a'i hadrodd yn effeithiol. Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg yn rhannu'r dangosfwrdd hwn yn rheolaidd gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel rhan o'i hadroddiadau diweddar archwilio mewnol.
- 1.3. Yn ogystal, mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi gofyn am adroddiad manwl, ar wahân, sydd yn manylu ar berfformiad cyffredinol wrth fynd i'r afael â gweithredoedd archwilio, a hynny ddwywaith y flwyddyn. Yn ei gyfarfod ar 21 Medi 2021, ystyriodd a phenderfynodd y Pwyllgor blaenorol ar lefel y manylion i'w cynnwys yn yr adroddiad er mwyn diwallu ei anghenion sicrwydd yn y maes hwn.

2. ARGYMHELLION

2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn:

- nodi cynnydd y Cyngor wrth fynd i'r afael â'r 'Materion/Risgiau' Archwilio Mewnol sydd angen sylw.

Materion a Risgiau sy'n Parhau i fod angen Sylw

Medi 2023

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Nanette Williams MSc CMIIA CIA

Cynnwys

Cyflwyniad _____	1
Perfformiad Cyfredol _____	2
Graff 1 – Cyfanswm y Camau sy'n Parhau i fod angen Sylw _____	2
Graff 2 – Camau Gorddyledus _____	2
Graff 3 – Cyfanswm y Materion/Risgiau yn ôl Statws _____	3
Graff 4 – Cyfanswm y Materion/Risgiau yn ôl Statws (dyledus) _____	4
Graff 5 – Yr holl Faterion/Risgiau sy'n Parhau i fod angen sylw fesul blwyddyn _____	4
Atodiad 1: Statws Manwl Materion/Risgiau 'Sylweddol' sy'n Parhau i fod angen Sylw _____	6

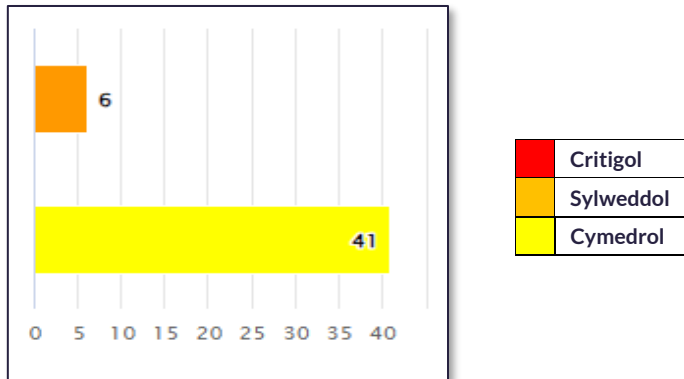
Cyflwyniad

1. Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gosod cyfrifoldeb arno i fonitro'r gwaith o weithredu'r camau y cytunwyd arnynt o ganlyniad i waith Archwiliad Mewnol. Er mwyn rhyddhau'r ddyletswydd hon, gofynnodd y Pwyllgor am adroddiad manwl yn dangos perfformiad y Cyngor o ran mynd i'r afael â'r camau sy'n parhau i fod angen sylw ddwywaith y flwyddyn, yn ei gyfarfodydd ym mis Ebrill a Medi.
2. Fel yr adroddwyd yn flaenorol, nid yw Archwiliadau Mewnol bellach yn gwneud argymhellion wrth adrodd 'Materion' a 'Risgiau'. Er mwyn annog rheolwyr i fod yn atebol am y risgiau hyn, mae'n gyfrifoldeb arnynt i ddatblygu cynllun gweithredu er mwyn mynd i'r afael â'r materion /risgiau sydd wedi'u hadnabod, ac rydym yn monitro sut yr ymdriniwyd â'r risgiau hyn.
3. Mae adroddiadau sydd wedi derbyn sicrwydd 'cyfyngedig', neu 'dim' sicrwydd yn destun adolygiad dilynol ffurfiol gan Archwiliad Mewnol, a rhaid paratoi adroddiad archwilio a darparu sgôr sicrwydd. Rydym yn monitro'r holl 'faterion' a 'risgiau' eraill gan ddefnyddio system olrhain camau corfforaethol y Cyngor (4action).
4. Rydym wedi datblygu a mireinio dangosfwrdd i ddefnyddwyr ar 4action, sy'n dangos darlun gwirioneddol o berfformiad cyfredol o ran mynd i'r afael â chamau sy'n parhau i fod angen sylw, ac yn hwyluso'r gwaith o olrhain ac adrodd y wybodaeth hon.
5. Rydym yn monitro camau gorddyledus yn barhaus er mwyn cael diweddariadau gan reolwyr ynghylch y cynnydd o ran mynd i'r afael â nhw yn brydlon.

Perfformiad Cyfredol

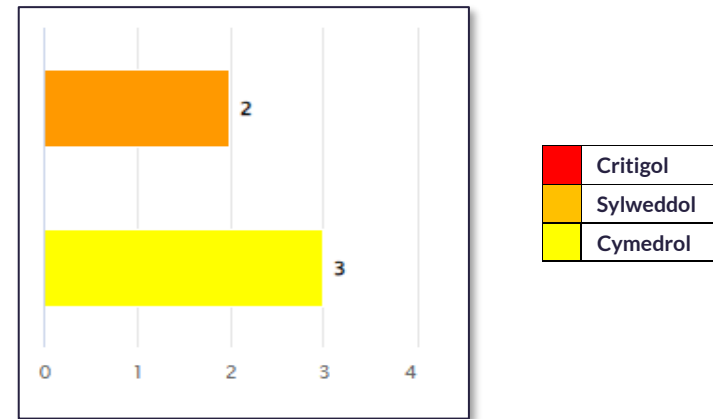
6. Mae'r pum graff canlynol yn dangos y camau sy'n parhau i fod angen sylw ar draws y Cyngor o 31 Awst 2023.
7. Ar 31 Awst 2023, roeddem yn olrhain 47 cam sy'n parhau i fod angen sylw. Roedd chwech o'r rhain yn 'sylweddol' (ambr) a 41 yn 'gymedrol' (melyn) o ran blaenoriaeth risg, fel y gwelir yn Graff 1 isod.
8. Gweler hefyd ddiweddariad manwl o'r chwe mater/risg 'sylweddol' sy'n parhau i fod angen sylw yn [Atodiad 1](#).
9. Dylid nodi na chodwyd unrhyw faterion/risgiau 'coch' neu 'critigol' yn ystod y flwyddyn, ac nid oes 'materion/risgiau' coch neu 'gritigol' yn parhau i fod angen sylw ar hyn o bryd.

Graff 1 – Cyfanswm y Camau sy'n Parhau i fod angen Sylw

10. Rydym yn parhau i fonitro'r holl gamau a'u holrhain gyda rheolwyr pan mae angen eu cwblhau, er mwyn sicrhau yr ymdrinnir â nhw. Ar hyn o bryd, mae pum cam yr oedd rheolwyr yn fod i'w gweithredu erbyn y dyddiad cwblhau, ac maent bellach yn 'orddyledus, fel y gwelir yn Graff 2.

Graff 2 – Camau Gorddyledus

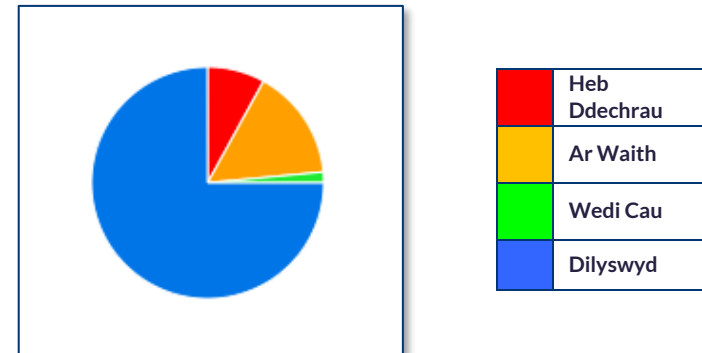
11. Mae pedwar o'r rhain; dau wedi'u sgorio'n risg blaenoriaeth 'sylweddol' a dau'n 'gymedrol', yn berthnasol i archwiliad ar Bensiynau Athrawon. Rydym yn y broses o ailedrych ar y camau hyn fel rhan o archwiliad dilynol ffurfiol yn yr ardal hon. Dechreuwyd y gwaith hwn ym mis Mai 2023, ond yn sgil blaenoriaethau eraill, nid yw'r adran cyflogres wedi gallu darparu peth o'r wybodaeth sydd ei hangen ar gyfer yr archwiliad. Rydym yn ceisio cyflwyno canlyniad yr archwiliad dilynol hwn ar gyfer y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ei gyfarfod ar 7 Rhagfyr 2023.

12. Mae'r cam arall wedi'i sgorio'n 'gymedrol' o ran blaenoriaeth risg, ac mae'n berthnasol i archwiliad o 'Gynnal a Chadw Cyflenwyr a Thaliadau Dyblyg' ac adfer nifer fechan o daliadau dyblyg i gredydwyr sydd wedi'u hadnabod yn ystod yr archwiliad gwreiddiol. Fe'm cynghorwyf fod y Cyfrifydd dan Hyfforddiant wedi cwblhau gwaith i archwilio a chadarnhau fod y taliadau hyn yn ddyblygiadau go iawn, a bydd nawr yn cymryd camau adferol. Byddwn yn parhau i fonitro cynnydd gyda'r gwasanaeth, er mwyn sicrhau bod y gwaith yn cael ei gwblhau cyn gynted â phosibl.

13. Mae Graffiau 3 a 4 isod yn dangos statws yr holl gamau, h.y. y rhai 'heb eu dechrau'; 'ar waith' neu 'wedi cau' os yr ymdriniwyd â'r cam hwnnw.

14. Mae Archwiliad Mewnol yn dilysu'r holl gamau sydd 'wedi cau' er mwyn sicrhau ein bod ni'n fodlon fod y cam y mae'r rheolwyr wedi'i gymryd wedi mynd i'r afael â'r risg a gafodd ei adnabod yn wreiddiol.

Graff 3 – Cyfanswm y Materion/Risgiau yn ôl Statws

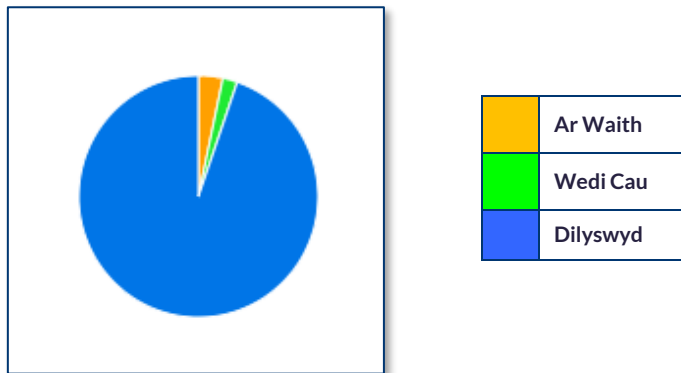

15. Mae Graff 3 yn dangos statws yr holl gamau sy'n parhau i fod angen sylw (waeth beth yw'r dyddiad y cytunodd reolwyr i'w gweithredu). Mae'n dangos fod rheolwyr bellach wedi ymdrin â 77%, ac mae Archwiliad Mewnol wedi dilysu 75%. Mae'r 2% sy'n weddill yn ymwneud ag archwiliad o 'Galw Gofal', fydd yn cael ei olrhain yn ffurfiol ym mis Rhagfyr 2023. Byddwn yn dilysu bod rheolwyr wedi llwyddo i weithredu'r camau hyn yn ystod y gwaith hwn.

16. Mae'r camau 'heb eu dechrau' yn ymwneud â sawl archwiliad lle nad yw'r camau sydd wedi cael eu hadnabod wedi cyrraedd eu dyddiadau cwblhau disgwylidig hyd yma. Mae'r rhain yn cynnwys 'Taliadau Uniongyrchol', 'Gwytnwch Ariannol', 'y Dreth Gyngor ac Ad-daliadau NNDR, 'Galw Gofal', 'Diogelwch Nwy' a 'Thlodi'. Pan fydd y

dyddiadau hyn yn nesáu, byddwn yn ceisio diweddariadau gan reolwyr er mwyn sicrhau cynnydd.

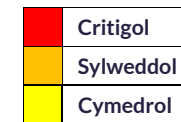
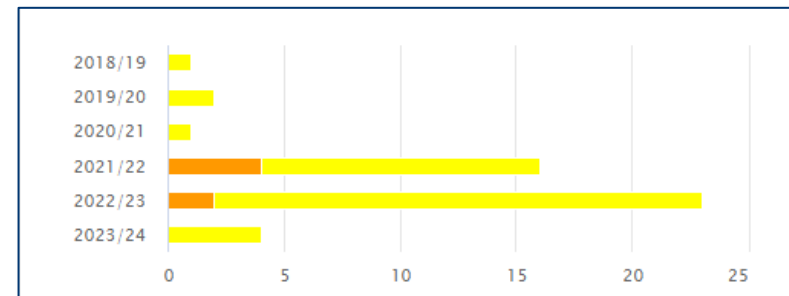
Graff 4 – Cyfanswm y Materion/Risgiau yn ôl Statws (dyledus)

17. I'r gwrthwyneb, mae Graff 4 yn dangos statws yr holl gamau sydd wedi bodloni eu dyddiad targed. Mae'n dangos yr ymdriniwyd â 97% o'r camau a oedd yn ddyledus. Mae Archwiliad Mewnol wedi dilysu'r rhan fwyaf o'r rhain, ond fel y nodwyd uchod, mae'r rheiny sydd angen eu dilysu'n ymwneud ag archwiliad o 'Galw Gofal', fydd yn cael ei olrhain yn ffurfiol yn fuan. Mae'r camau a ymddengys yma fel camau 'ar waith' yn orddyledus erbyn hyn, fel y nodir ym mharagraff 10 ac 11 uchod.
18. O bryd i'w gilydd, byddwn yn ymestyn dyddiadau cwblhau ar gyfer rhai camau, dim ond os yw'r gwasanaeth yn gallu darparu rheswm dilys ar gyfer hynny e.e. mae'n amlwg nad

yw'r dyddiad gwreiddiol yn gyraeddadwy, gan fod angen gwneud rhagor o waith er mwyn mynd i'r afael â'r mater/risg.

Graff 5 – Yr holl Faterion/Risgiau sy'n Parhau i fod angen sylw fesul blwyddyn

19. Fel y nodir uchod, mae 47 o gamau sy'n parhau i fod angen sylw dal angen eu cwblhau'n llawn.
20. Mae'r rhain wedi'u gwasgaru rhwng blynyddoedd ariannol 2018/19 a 2023/24. Er bod graff 5 yn dangos bod y mwyafrif yn ymwneud â'r flwyddyn ariannol bresennol a'r ddwy flynedd ariannol flaenorol, mae tri phrif fater/risg yn dyddio'n ôl i 2018/19 a 2019/20 y mae rheolwyr dal angen ymdrin â nhw'n gyflawn.

21. Mae'r rhain yn ymwneud â gwella gosodiadau cymhlethdod cyfrineiriau ar gyfer system archebu hamdden allanol y Cyngor, cwblhau trefniadau mapio sicrwydd y Cyngor a hyrwyddo Polisi Atal Twyll a Llygredigaeth y Cyngor.
22. Mae pob un wedi'u sgorio'n 'gymedrol' neu'n 'felyn' o ran risg blaenoriaeth, a chawsom sicrwydd gan reolwyr:
 - Y bydd y system Hwb Hamdden newydd yn fyw erbyn diwedd mis Medi 2023, ac y bydd yn ymgorffori gosodiadau cymhlethdod cyfrinair gwell.
 - Mae'r Cyngor yn y broses o ddiweddarau ei system Rheoli Risg, 4action. Unwaith y bydd y diweddariad wedi'i gwblhau, bydd gwaith yn parhau i lenwi'r map sicrwydd. Bydd y Rheolwr Risg ac Yswiriant yn gweithio gyda'r Rheolwr Busnes Gwasanaeth a'r tîm Perfformio er mwyn llenwi sicrwydd ar y llinell gyntaf a'r ail linell.
 - Bydd hyrwyddo Polisi Atal Twyll a Llygredigaeth y Cyngor yn ffurfio rhan o Strategaeth Atal Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd y Cyngor ar gyfer 2023-26. Mae'r Pennaeth Archwilio a Risg yn cynnal trafodaethau gyda hyfforddwr er mwy darparu sesiynau ymwybyddiaeth o dwyll ar gyfer staff perthnasol yn ystod Hydref 2023.
23. Dylid nodi nad oes unrhyw faterion/risgiau 'sylweddol' yn dyddio'n ôl ymhellach na 2021/22, fel y gwelir uchod. Mae

hyn yn dangos fod rheolwyr yn blaenoriaethu mynd i'r afael â blaenoriaethau uwch.

24. Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'n mynd i'r afael â'u materion/risgiau'n brydlon a llwyddiannus, os na fydd mater/risg 'sylweddol' wedi'i ddatrys cyn pen 12 mis o'r dyddiad cwblhau gwreiddiol, gofynnir i berchnogion y camau fynychu Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu er mwyn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ynghylch y rhesymau dros yr oedi mewn mynd i'r afael â'r mater/risg.
25. Ar hyn o bryd, nid yw hyn yn berthnasol i unrhyw faterion/risgiau 'sylweddol'.
26. Gweler diweddariad manwl ar statws y chwe mater/risg 'sylweddol' sy'n cael eu holrhain ar hyn o bryd yn [Atodiad 1](#).
27. Byddwn yn ymdrechu i fynd i'r afael â'r holl gamau sy'n parhau i fod angen sylw er mwyn sicrhau y cânt eu cwblhau.

Atodiad 1: Statws Manwl Materion/Risgiau 'Sylweddol' sy'n Parhau i fod angen Sylw

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyflwyno'r Adroddiad	Dyddiad Targed Presennol	Sgôr Sicrwydd yr Adroddiad*	Crynodeb o'r Mater/Risg	Statws Presennol
Llywodraethu Gwybodaeth	2021/22	Ionawr 2022	30/09/23	Rhesymol	Gall staff ddefnyddio rhaglenni Microsoft Office 365 y Cyngor, gan gynnwys Teams a SharePoint, felly gall y Cyngor ddal data personol a sensitif posibl gan ddefnyddio dyfeisiau symudol personol heb eu hamgryptio.	75% o'r cam wedi'i gwblhau. Mae mynd i'r afael â'r mater/risg hwn yn ddibynnol ar gyflwyno'r gosodiad rheoli dyfeisiau Intune Microsoft. Oni bai am ddefnyddwyr gydag apiau nad ydynt yn gydweddol, mae'r rhan fwyaf o staff wedi symud i MS Intune. Mae llond llaw o staff wedi methu ag ymgysylltu gyda TG ac o ganlyniad mae'r tîm TG wedi atal eu mynediad at VASCO. Golyga hyn na allant weithio o bell hyd nes eu bod ar system MS Intune. Mae'r tîm TG yn ceisio mynd i'r afael â'r materion cydweddu sy'n bodoli rhwng Intune a rhai systemau'r Cyngor e.e. Orchard Housing. Disgwylir y bydd y broses hon wedi'i chwblhau'n llawn erbyn Medi 2023.

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyflwyno'r Adroddiad	Dyddiad Targed Presennol	Sgôr Sicrwydd yr Adroddiad*	Crynodeb o'r Mater/Risg	Statws Presennol
Recriwtio a Chadw Staff	2021/22	Mehefin 2022	31/12/23	Rhesymol	Prin iawn yw'r adroddiadau rheolaidd a ffurfiol i'r Tîm Arweinyddiaeth ar ddadansoddi data recriwtio er mwyn sicrhau bod y tîm yn ymwybodol o'r pwysau a'r tueddiadau sy'n wynebu'r Cyngor ar hyn o bryd. Mae hyn yn benodol o bwysig ar hyn o bryd o ystyried materion cenedlaethol lle mae recriwtio staff yn cael effaith ar bob sector.	50% o'r cam wedi'i gwblhau. Mae'r Cyngor wedi caffael system recriwtio newydd. Bydd y system newydd yn cynnwys dadansoddi data'n well a swyddogaeth er mwyn adrodd, a ellir ei gyflwyno i'r Tîm Arweinyddiaeth. Mae'r gwasanaeth trawsnewid wedi recriwtio swyddog prosiect yn ddiweddar fydd yn dechrau'r swydd fis Medi. Bydd yn gyfrifol am weithredu'r system newydd. Ystyrir ei bod dal yn bosibl cwblhau'r gwaith erbyn Rhagfyr 2023.
Pensiwn Athrawon	2021/22	Mehefin 2022	01/05/23	Cyfyngedig	Mae'r gwaith profi wedi amlygu nad oedd adroddiadau o'r system cyflogres yn echdynnu data'n gyson a bod rhai cofnodion wedi'u colli. Yn ychwanegol, nid yw'r adroddiadau'n cael eu cysoni cyn eu cyflwyno i'r Gwasanaeth Pensiynau Athrawon. Felly, ni allwn ddarparu sicrwydd fod y wybodaeth sy'n cael ei hechdynnu a'i huwchlwytho i'r Gwasanaeth Pensiynau Athrawon yn gyflawn a chywir.	Ar hyn o bryd, rydym yn cwblhau adolygiad dilynol ffurfiol er mwyn pennu cynnydd o ran mynd i'r afael â'r materion/risgiau a godwyd yn ein hadroddiad gwreiddiol. Bydd adroddiad dilynol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ar 7 Rhagfyr 2023.
Pensiwn Athrawon	2021/22	Mehefin 2022	01/05/23	Cyfyngedig	Ni ddarparodd y Rheolwr Cyflogres a Thaliadau dystiolaeth fod adroddiadau am gwallau'n cael eu harchwilio neu eu cywiro.	Fel yr uchod.

Teitl yr Archwiliad	Blwyddyn yr Archwiliad	Dyddiad Cyflwyno'r Adroddiad	Dyddiad Targed Presennol	Sgôr Sicrwydd yr Adroddiad*	Crynodeb o'r Mater/Risg	Statws Presennol
Rheoli Bregusrwydd TG	2022/23	Awst 2022	30/09/23	Rhesymol	Nid oes sicrwydd ar gael ar hyn o bryd ynghylch paru pan mae dyfeisiau'n cysylltu drwy Citrix o bell, o gymharu â chysylltu'n uniongyrchol drwy Microsoft Endpoint/Azure, ac ar y safle.	75% o'r cam wedi'i gwblhau. Mae mynd i'r afael â'r mater/risg hwn yn dibynnu ar gyflwyno'r gosodiad rheoli dyfeisiau Intune Microsoft. Fel y nodir uchod, mae cynnydd gyda'r gwaith hwn wedi datblygu'n sylweddol yn ddiweddar, a disgwylir y bydd wedi'i gwblhau erbyn diwedd mis Medi 2023.
Galw Gofal	2022/23	Ionawr 2023	30/09/23	Cyfyngedig	Nid yw trefniadau diogelu yn ddigon llym er mwyn i Gyngor Sir Ynys Môn fodloni ei rwymedigaethau fel un o reolwyr data Galw Gofal.	75% o'r cam wedi'i gwblhau. Mae Galw Gofal wedi datblygu a diweddarau eu fframwaith dogfen diogelu data. Er mwyn cwblhau'r gwaith hwn, ceisiwyd cyngor cyfreithiol am eu statws diogelu data ar gyfer pob gweithgaredd e.e. rheolydd neu brosesydd data. Ar ôl cadarnhau hyn, bydd y fframwaith Diogelu Data yn cael ei gwblhau.

*Sgôr sicrwydd presennol – un ai ar adeg yr archwiliad gwreiddiol neu ar ôl yr adolygiad dilynol.